

De Rode Hoed , 8 april 2010
Juryrapport Erik Hazelhoff Biografieprijs
Prof. Dr. Lisa Kuitert, Juryvoorzitter

Dames en heren,

Erik Hazelhoff Roelfzema zou niet zo beroemd geworden zijn als zijn avontuurlijke levensverhaal niet op papier verschenen was. Het boek *Soldaat van Oranje* is een papieren monument dat iedere keer wanneer het gelezen wordt de herinnering aan hem levend maakt.

Zo is het met menige biografie, een biografie is als een gedenkpaal in de geschiedenis, die wordt neergezet bij personen die er in positieve of negatieve zin, toe doen. Daarom is het verheugend dat er een toename te bespeuren is in het aantal biografieën dat in Nederland verschijnt. Daaronder zijn veel vertalingen, maar ook de oorspronkelijk Nederlandse biografieën nemen in aantal toe. Het is niet verwonderlijk dat maar liefst 104 biografieën werden ingestuurd voor de Erik Hazelhoff Biografieprijs. Al deze biografieën waren nieuw verschenen in Nederland – dus niet vertaald – in 2008 en 2009. De jury, bestaande uit Frans Smits (Historisch Nieuwsblad), Sander van Walsum (de Volkskrant), Hein Jens (directeur Carré) ds. Roelof Steenstra, Fred Leeman (kunsthistoricus) en Lisa Kuitert (Voorzitter Vakjury, hoogleraar Boekwetenschap UvA) had dan ook een immens zware taak om uit deze stroom van doorgaans omvangrijke en doorwrochte studies de beste te selecteren.

We hebben in die grote hoeveelheid opmerkelijke levensverhalen aangetroffen, van Kaat Mossel tot Jezus Christus. Soms ging het om boeken die om wat voor reden dan ook nauwelijks tot de landelijke media lijken te zijn doorgedrongen. Zo was daar de biografie van kunstenares Nola, en die van Adriana Valkenburg: ‘hoerenmadam, verraadster, femme fatale’, en van architect Piet Elling. Andere biografieën hebben de media wekenlang in hun greep gehad, zoals die van Gerard Reve of van Dries van Agt. De jury had als criterium dat de winnende biografie origineel moest zijn, goed geschreven en berustend op betrouwbare research. Dit bleek een handzaam middel om de lijst enigszins te bekorten. Sommige biografieën waren eerder fotoboeken, voorzien van enige tekst, andere inzendingen wekten de indruk meer een hagiografie dan een biografie te zijn. Toch waren er nog zeer vele die wel aan de criteria voldoen zodat het moeilijk was om tot een longlist van tien en daarna tot de shortlist van vijf biografieën te komen. In die laatste ronde vielen uitstekende boeken af als de sympathieke biografie van Vondel, door Piet Calis, de biografie van Beethoven door Jan Caeyers en de ontroerende biografie van Anton de Kom, door het duo Alice Boots en Rob Woortman. Waarom? Een kwestie van smaak ongetwijfeld, laten we het er op houden dat de jury niet unaniem van mening was dat dit de meest meeslepende, originele of best geresearchte biografieën van de longlist waren. Fasseurs *Juliana en Bernhard* en deel een van de biografie van Reve door Nop Maas vielen af omdat de jury meende dat deze boeken toch een te beperkt deel van het leven van de hoofdpersoon schetsen.

We zijn aldus gekomen tot een shortlist van vijf uiteenlopende biografieën, uiteenlopend in stijl en behandeling, al moet gezegd dat de Tweede Wereldoorlog in de genomineerde biografieën opvallend aanwezig is. De biografie van Pim Boellaard, door Jolande Withuis gaat over de verzetstrijder Boellaard die een veel minder

waarschijnlijke oorlogsheld was dan Erik Hazelhoff Roelfzema. Een keurige, bijna saaie man van onberispelijke komaf die in de modder van het gruwelijke concentratiekamp Natzweiler wist te overleven en ook anderen daar tot steun was. De biografie leest als een trein, dankzij de prettige stijl en de keuze om niet ieder detail te behandelen. De biografie van Joop den Uyl, door Anet Bleich, is veel gedetailleerder – en ook veel dikker. Het lezen van deze biografie brengt klaarheid in een recent verleden. Het viel de jury op dat de persoonlijkheid van de markante Den Uyl goed naar voren komt, al ligt de nadruk wel op de politieke kant van zijn leven. Het is met recht een ‘politieke biografie’ geworden, meer dan de biografie van een politicus. De biografie van Marja Vuijsje over feministe Joke Kool Smit leest ook weer als de spreekwoordelijke trein. Het is een biografie die ons een heel ander beeld van Joke Smit voorhoudt dan we op grond van eigen herinneringen en mythevorming hadden kunnen bedenken. Het is knap dat de schrijfster deze objectieve toon gekozen heeft, terwijl de lezer toch ontroerd raakt. Tegelijkertijd schetst de biografie een hilarisch portret van de jaren zestig en zeventig met al zijn alternatief-politieke uitwassen. Voor de biografie van Diaghilev door Sjeng Scheijen heeft de jury groot respect. Scheijen heeft voor de biografische gegevens van Diaghilev Russische archieven opengetrokken, maar daarnaast zich ook grondig verdiept in allerlei tijdgenoten van deze Russische intermediair in de wereld van de kunsten, omstreeks 1900. Het verbaast de jury niet dat ook in het buitenland belangstelling voor deze biografie ontstaan is.

De biografie van Bert Haanstra ten slotte, door Hans Schoots, is opmerkelijk door zijn relatieve eenvoud. Hier is voor een andere aanpak gekozen. Het leven van Haanstra wordt door Schoots opgehangen aan zijn filmografie. Toch heb je als lezer na afloop het idee dat je de man achter deze typische ‘Hollandse’ films – die het nota bene zo goed bleken te doen in de Sovjet Unie - echt goed hebt leren kennen.

Het lezen van een goede biografie houdt in dat men korte tijd dicht op de huid van de hoofdpersoon zit. We hebben vertoefd met Haanstra, met Diaghilev, met Den Uyl, met Joke Smit en met Pim Boelaard, hetgeen een enerverende ervaring is die de jury alle aanwezigen van harte zou willen aanraden. Toch zijn er graduele verschillen in stijl, in research, in de wijze waarop de gebiografeerde wordt neergezet. De jury heeft veel gediscussieerd over wie er op de shortlist zouden komen. Maar gek genoeg was de jury het heel snel eens over de winnaar. De winnaar van de eerste Erik Hazelhoff Biografieprijs, te weten een stijlvolle Award en een bedrag van 15.000 euro, zal bekend worden gemaakt door HKH Prinses Irene.